

'De vrolijke ruil'

Handreiking voor leidinggevendenden

'De vrolijke ruil'. Met die woorden gaf Maarten Luther aan wat de betekenis is van het lijden en sterven van de Heere Jezus. De Zaligmaker ruilt onze schuld voor Zijn gerechtigheid. Deze kern van het Evangelie willen we graag aan de kinderen doorgeven rondom Hervormingsdag. En dat kun jij als leidinggevende ook doen!

Dit jaar hebben we een nieuwe vorm, namelijk een online kinderprogramma mét en vóór kinderen. Dit kinderprogramma kunnen de kinderen thuis bekijken. We hebben deze handreiking gemaakt voor leidinggevendenden van de zondagsschool en de kinderclub. Aan de hand van informatie en opdrachten, kun je de kinderen voorbereiden op het kinderprogramma tijdens het zondagsschool uur. Op de volgende pagina's vind je een [inleiding op het kinderprogramma](#) en een [vertelling](#) over Maarten Luther.

Inleiding kinderprogramma

De inleiding op het kinderprogramma bevat achtergrondinformatie en opdrachten voor de middenbouw en de bovenbouw. Hiermee kun je je eigen les samenstellen. Tip: bekijk ook eerst zelf het online kinderprogramma, zodat je weet wat daar wordt verteld. Ga naar: kindenevangelie.nl/vrolijkeruil

Vertelling

De vertelling over Maarten Luther is bij voorkeur in te zetten in de onderbouw. Voor jonge kinderen kan het ondersteunend zijn. Voor oudere kinderen is het minder geschikt, omdat ze mogelijk afhaken bij de video omdat ze het verhaal dan al gehoord hebben.

Extra:

1. Kleurplaten van Maarten Luther
<https://www.goedinvorm.nu/materiaal/kleurplaten-van-maarten-luther>
2. Het verhaal van Maarten Luther in de beeldbijbel
<https://www.goedinvorm.nu/materiaal/het-verhaal-van-maarten-luther-in-de-beeldbijbel>
3. Platen bij het leven van Maarten Luther
<https://www.goedinvorm.nu/materiaal/platen-bij-het-leven-van-maarten-luther>
4. Filmpje over het leven van Maarten Luther:
<https://www.goedinvorm.nu/materiaal/filmpje-over-het-leven-van-maarten-luther>

Inleiding op het online kinderprogramma

500 jaar geleden leefde in Duitsland een monnik. Zijn naam was Maarten Luther. Hij zorgde ervoor dat er veel in de kerk veranderde. Hij is bekend geworden over de hele wereld. Wie was Maarten Luther? Wat weet jij over hem?

Opdracht: Maak met de kinderen een woordweb

De stellingen van Maarten Luther

Het meest bekend is wat Luther gedaan heeft met zijn 95 stellingen. Het zijn 95 punten waarover hij met de belangrijke leiders van de kerk in zijn tijd wilde discussiëren. Luther was het met verschillende dingen in de kerk niet eens.

Wat gebeurde er bijvoorbeeld in de kerk?

- De hele kerkdienst was in het Latijn. Alleen de belangrijke mensen in de kerk, de leiders, konden verstaan wat er gezegd en gelezen werd. De gewone mensen konden zelfs het Bijbellezen niet verstaan.
- Er waren aflaten te koop. Een aflaat is een briefje waarop staat dat de straf voor je zonden minder is geworden. Als je iets verkeerd had gedaan, kon je zo'n aflaat kopen en dat wist je dat je straf bij God minder was geworden.
- De mensen in de kerk moesten veel goede werken doen. Dan zouden ze misschien gered kunnen worden van het oordeel van God. Maar omdat ze daar nooit zeker van konden zijn, waren veel mensen bang voor God. Luther ook.
- De mensen konden bidden tot de heiligen. Die zouden wel een goed woordje bij de Heere Jezus voor hen kunnen doen.
- In de kerk werd de mis bediend. Dat lijkt een beetje op het Heilig Avondmaal bij ons, alleen leerde de kerk dat de Heere Jezus steeds opnieuw geofferd wordt. En dat het brood en de wijn letterlijk in het lichaam van de Heere Jezus veranderde.

Met deze dingen was Maarten Luther het niet eens. Weet je wat hij vond?

- De mensen moeten de Bijbel in hun eigen taal kunnen lezen. En in de kerk moet geen Latijn gesproken worden, maar de taal van de mensen.
- Alleen de Heere Jezus kan de schuld die jij tegenover God hebt weg doen. Het kopen van aflaten heeft geen enkel nut.
- Niet door het doen van goede werken, maar door het geloof in de Heere Jezus kun je voor altijd gered worden.
- Je kunt en mag niet tot de heiligenbidden; dat zijn maar gewone mensen. Bidden mag je alleen tot God doen.
- Niet de mis maar het Heilig Avondmaal moet bediend worden. De Heere Jezus is één keer geofferd –gestorven aan het kruis. Daar heeft Hij betaald voor de zonden. Daaraan denken we bij het vieren van het Heilig Avondmaal.

Maarten Luther en de Bijbel

Maarten Luther heeft de Bijbel weer heel dicht bij de mensen gebracht. Het is heel bijzonder dat jij en ik de Bijbel in huis hebben. We kunnen er uit lezen. Je hoort ervan op school, thuis en in de kerk. En hij heeft er ook voor gezorgd dat de dominee in de kerk de boodschap van de Bijbel vertelt. In de kerk hoor je dat het geloof in Jezus je echt gelukkig maakt. Je kunt de zaligheid, dit geluk, niet verdienen door goede werken te doen. Je kunt het krijgen, helemaal voor niks, uit genade, door het geloof in Jezus.

Vragen:

1. Vind je het belangrijk dat je de Bijbel in je eigen taal kunt lezen? Waarom wel/niet?
2. Wat is een aflaat? Waarom kan zo'n 'papiertje' niks helpen? Hoe kun je wel van je schuld tegenover God afkomen?
3. Het is toch belangrijk om goed te doen? Waarom leerde Maarten Luther dan dat je door goede werken niet zalig kunt worden?
4. Luther was eerst bang voor God maar kwam erachter dat een gelovige niet bang voor God hoeft te zijn. Wat vind jij daarvan?
5. Weet jij wat het Avondmaal betekent? Hoe vind jij het als het Avondmaal gevierd wordt in de kerk?

Sola's

Wat Luther heeft gedaan en wat dat voor ons betekent, kun je goed onthouden aan de hand van de sola's. Sola is een Latijns woord, het betekent 'alleen'.

- Sola fide: alleen door geloof
- Sola scriptura: alleen door het Woord
- Sola gratia: alleen door genade

Gesprek: Welke van deze sola's vind jij belangrijk? Waarom?

Opdracht: Mijn stelling

Maarten Luther schreef zijn 95 stellingen. In deze les heb je gehoord over wat Luther gedaan heeft en wat hij belangrijk vond. Schrijf op een vel papier wat jij belangrijk vindt voor je geloof en maak daar een stelling van. Hang je papier als een 'stelling' op aan de deur van de zaal.

Opdracht: Lutherroos

Luther heeft zelf een logo gemaakt, dat hij bijvoorbeeld gebruikte op zijn brieven. Het is een roos. Wat betekent die roos? Je mag nu de roos inkleuren of natekenen.

Link naar de kleurplaat: [Martin Luther Rose | Super Coloring](#)

Vertelling over Maarten Luther

Maarten Luther

Thema: Kerkhervorming

Bijbelgedeelte

Romeinen 1

Kerntekst

'Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven.' (Romeinen 1: 17b)

Uitleg van de kerntekst

Maarten Luther was bang om verloren te gaan en deed goede werken om rechtvaardig te worden. Toen hij de Romeinenbrief las, ontdekte hij dat het niet gaat om de goede werken die we doen, maar om het geloof in de Heere Jezus en Zijn volbrachte werk.

Beginsituatie

Deze vertelling vindt plaats rond Hervormingsdag. Probeer er achter te komen wat de kinderen al weten over Maarten Luther.

Doelstellingen

- De kinderen leren dat we alleen uit genade zalig worden.
- De kinderen leren dat alleen het bloed van de Heere Jezus vergeving van zonden geeft.

Indeling

- Luthers jongensjaren
- De vraag van Luther
- Luther in het klooster
- De aflaatbrieven van de paus
- De 95 stellingen van Luther

Zingen

Psalm 116: 1

Uitleg van de psalm

Je hebt de Heere God lief, omdat Hij trouw is en altijd naar je stem hoort als je bidt, als je smeekt, als je klaagt. Hij luistert naar je als je tot Hem roept elke dag opnieuw. De Heere God helpt je en redt je telkens weer.

Materialen

Hang een plaat op van de kapel in Wittenberg of een plaat waarop te zien is dat Maarten Luther de stellingen aan de slotkapel spijkert.

Bordplan

Schrijf het woord GENADE op het bord.

Introductie

Vraag of de kinderen weten wat Hervormingsdag is. En waarom is het belangrijk dat er Hervormingsdag is? Het doel is, dat wij niet vergeten wat er toen gebeurd is.

Vertelling

LUTHERS JONGENSJAREN

'Bengel die je bent. Ik zal je leren! Hier, ik zal je.' Hard slaat de meester met een stok boven op Maarten Luther. Maarten Luther is ondeugend geweest en vroeger sloeg de meester in de klas met stokken. Maarten Luther duikt ineen. Hij voelt de tranen in zijn ogen komen. Zijn hele lichaam doet pijn. Maar huilen wil hij niet. Hij is toch een grote jongen. Au, daar slaat de meester weer.

Maarten Luther woont in Mansfeld. Zijn vader en moeder slaan hem thuis ook als hij niet luistert. Hij is bang voor zijn vader en moeder. En weet je voor wie hij ook erg bang is? Voor de Heere God. Maarten Luther denkt: als mijn vader en moeder en ook de meester boos worden wanneer ik niet luister, zou de Heere God dan niet boos zijn als ik ongehoorzaam ben?

Maarten Luther kan heel goed leren en vandaag mag hij naar de hoge school. Die school staat in Eisenach. Nu is Maarten Luther een student. Kijk, daar loopt hij door de straten met nog een paar andere studenten. Wat gaan ze doen? Luister, ze lopen zingend door de straten en bellen aan bij de huizen. Ringgg... de deur gaat open. 'Heeft u misschien iets te eten voor ons? Of wat geld?' De mevrouw die open deed, pakt wat munten en geeft die aan hen. Maarten Luther en zijn vrienden hebben geen geld. Daarom zingen ze liederen en zo proberen ze wat geld te verdienen. Na een poosje stoppen ze ermee. Ze gaan slapen. Weet je waar Maarten en zijn vrienden slapen? Boven op de zolder van de school in het stro.

Als het zondag is, gaat Maarten Luther naar de kerk. Hij zingt heel graag mee. Mevrouw Cotta ziet Maarten Luther elke week zitten en ze ziet hoe aandachtig hij zit te luisteren. Na de dienst gaat ze naar Maarten Luther toe. 'Je mag wel bij mij komen wonen. Dan hoef je ook niet meer elke avond langs de deuren te gaan om eten en geld.' 'Heel graag', zegt Maarten Luther.

Maarten Luther doet goed zijn best op school. En hij wil nog meer leren. Dan moet hij wel weer naar een andere school. Daarom gaat hij naar Erfurt. Weet je wat Maarten Luther ook veel doet? Boeken lezen. Hij is heel vaak in de bibliotheek van de school te vinden. Elke keer zoekt hij weer mooie boeken uit. Hé, wat is dat nu voor boek? In een hoek van de bibliotheek ligt een oud dik boek. Er zit een laag stof op. Nieuwsgierig doet hij het boek open en begint te lezen. Het gaat over een kleine jongen. Hij heet Samuël. Samen met zijn moeder gaat hij naar de tempel. Wat een mooi verhaal, denkt Maarten Luther. Hij doet het boek weer dicht en kijkt wat er op de voorkant staat. BIJBEL, ziet hij staan. Hij neemt het boek mee en leest er erg veel in.

DE VRAAG VAN LUTHER

In de Bijbel staat er veel over God geschreven. Door veel te lezen, komt Maarten Luther ook veel over God te weten. Zelf had Maarten Luther een strenge vader en moeder, ook de meester op school was streng. Maarten is ervan overtuigd, dat de Heere God ook zo streng is. Maar hoe kan ik dan toch genade vinden bij de Heere God? Dat is Maarten Luthers grote vraag. Hij krijg ik een genadig God?

Luther denkt er verder over na. Krijg ik genade als ik goede dingen doe? Kan ik zo Gods genade verdienen? Als ik maar mijn best doe, denkt Luther, dan wordt God vast wel genadig. Dan pas vindt God mij goed genoeg.

Maarten Luther moet vandaag ook weer naar school. Hij moet door het bos. Het is erg warm. De zweetdruppels staan op zijn voorhoofd. Opeens hoort hij iets. Hij staat stil om te luisteren. Boven hem rommelt het. Het begint te onweren. Het wordt steeds donkerder. Maarten Luther gaat sneller lopen. Hij wil op school zijn voor het begint te regenen. De eerste druppels vallen al. Het begint ook harder te waaien en het gaat steeds harder onweren. Maarten Luther rent door. Hij is nog niet uit het bos. Een bliksemstraal schiet langs hem. Hij is bang. Het onweert en regent nu heel hard en er is niemand bij hem. Hijgend rent hij door. Hij kan bijna niet meer. Als hij nu hier in het bos moet sterven. Dan zal hij de Heere God moeten ontmoeten. En daar is hij ook erg bang voor. Opeens... een felle lichtstraal en een harde knal. De bliksem schiet vlak naast hem in de grond. Maarten Luther valt op de grond. 'Help mij, Sint Anna! Ik zal monnik worden', roept hij uit. De bui gaat verder en even later is het weer droog. Ook het onweer is voorbij. Maarten Luther rilt nog na.

LUTHER IN HET KLOOSTER

Maarten Luther gaat hierna inderdaad naar het klooster. Hij wordt monnik. Dat heeft hij beloofd. In het klooster blijft Maarten veel leren. Nu moet hij ook weer langs de huizen om te bedelen om brood. Maarten Luther is nog steeds bang voor God. In het klooster bidt hij veel. Steeds zegt hij: 'O, God, mijn zonden, mijn zonden. Help mij toch.' Hij gaat ook slecht voor zichzelf zorgen. Hij eet bijna niet meer en gaat zichzelf pijn doen. Hij slaat zichzelf. Hij wil dat de Heere van hem houdt. Er is geen rust in zijn hart. Hij weet dat hij anders moet gaan leven, maar hij weet ook niet hoe. Nog steeds leest hij veel in de Bijbel. Als hij in zijn torenkamertje zit, doet hij de Bijbel open en leest: 'De rechtvaardige zal uit het geloof leven.' Wat betekent dat toch? Hij denkt erover na en dan weet hij het. Het geloof moet God je geven. Maarten Luther kan het niet zelf verdienen door netjes te leven en goede werken te doen. Eindelijk krijgt hij rust in zijn hart.

DE AFLAATBRIEVEN VAN DE PAUS

Hé, wat is daar aan de hand? Hoor, de klokken luiden. En ik hoor trompetten spelen. En op verschillende plekken hangt een vlag. Is er soms feest? Van alle kanten komen er mensen aan. Allemaal gaan ze naar de poort die wijd openstaat. Voor al die mensen uit loopt een man die een heel mooi kussen draagt. Op het kussen ligt een brief van de paus uit Rome. Niet zomaar een brief. Het is een aflaatbrief. Achter deze man rijdt een mooie wagen. Op die wagen zit een monnik. Er rijden drie ruiters bij. Op de wagen ligt een rood geschilderd kruis. De hele optocht gaat richting de grote Domkerk op het plein van de stad. Alle mensen zijn nieuwsgierig wat er gaat gebeuren. Iedereen gaat mee de kerk in. De kerk is helemaal vol. In de kerk wordt het rood geschilderde kruis vlak voor de preekstoel gezet. Eén van de monniken gaat de preekstoel op. Iedereen is muisstil. 'Alle mensen zijn zondaren. De één heeft iemand gedood en een ander heeft iets gestolen. En weer een ander is een keer brutaal geweest. Hiervoor zal iedereen gestraft worden. God zal jullie straffen voor jullie zonden.' Sommige mensen krijgen kippenvel als ze dit horen. Wat moeten ze nu doen? Dan gaat de monnik verder: 'Maar er is redding mogelijk! De paus kan uw zonden vergeven! Grote zonden en kleine zonden. Koop vandaag een aflaatbrief van de paus en dan ben je verlost van de straf op je zonden. Kom snel, kom en koop voor het te laat is. Als het kruis weer is neergelegd, is het te laat. Kom nu snel!' Dan kopen er heel veel mensen een aflaatbrief. Het geld rinkelt in het kistje.

Dan wordt het kruis weer weggehaald, op de wagen gelegd en gaat de monnik weer weg. De ruiters rijden weer naast de wagen. Zo gaan ze naar de volgende stad. De monnik die met de brief het land doorgaat is Johan Tetzl.

Maarten Luther vindt het vreselijk wat Tetzl doet. De paus kan helemaal geen zonden vergeven. De paus en Tetzl hebben dit verzonnen. Later bouwen ze van het geld een rooms-katholieke kerk: de Sint Pieterskerk in Rome.

DE 95 STELLINGEN VAN LUTHER

Het is avond, 31 oktober 1517. Door de straten van Wittenberg loopt een monnik. Hij heeft wel haast. Hij gaat naar de stadskerk toe, de slotkapel. In zijn ene hand draagt hij een groot vel papier. In zijn andere hand een hamer en wat spijkers. Als hij bij de kerk komt, rolt hij het vel papier af en spijkt het aan de deur van de kerk. Deze monnik is Maarten Luther. De volgende morgen komen de mensen bij de kerk. Hé, wat hangt er aan de deur? De mensen verdringen zich bij de deur. Wat staat er geschreven? De mensen kunnen het niet lezen. Het is in een andere taal geschreven. Dat is jammer! Maar dan komen er een aantal studenten aanlopen. Die kunnen het vast wel lezen. De studenten beginnen te lezen: het zijn 95 stellingen, 95 regels, die Maarten Luther geschreven heeft. Daarin gaat hij tegen Johan Tetzl in. Niet de paus, maar God alleen kan de zonden van de mensen vergeven. We hebben geen briefje van de paus nodig. Nee, voor de vergeving van onze zonden is de Heere Jezus aan het kruis gestorven. Je kunt alleen rechtvaardig worden door het geloof in Hem. Door Hem alleen kunnen we ECHT gelukkig worden.

Later heeft Maarten Luther er ook boeken over geschreven. Hij heeft ook de Bijbel in het Duits vertaald, zodat mensen de Bijbel konden lezen. Hij maakte ook liedjes. Eén van die liederen zingen wij nog elk jaar. Het is *Een vaste burcht is onze God, een toevlucht voor de zijnen*.

Afsluiting

Wat betekent rechtvaardig zijn voor God? Probeer het voor de kinderen duidelijk uit te leggen.

Verwerking

Zoek een kleurplaat over Maarten Luther